

Vzajemno si pa mislimo stvar tako, da vsak deležnik plačuje po številu krav; tedaj plačuje oni, ki ima 20 krav, dvakrat več od onega, ki jih le 10 redi.

Ako se biki ne prirejajo, je prilično, vsako leto kupiti plemnega bika, kterega je spuščati po spolnjenem drugim letom na junice, tretjim letom na krave in ga je četrto leto pitanega prodati in drugega bika na njegovo mesto kupiti. Kar se je pri prodaji bika in pri nakupu novega, mlajšega bika denarja prihranilo, naj se odloči za stroške reje.

Korist, katero bi imeli gospodarji po takem ravnanju, je tako očitna, da ni treba obširniše o njej govoriti. Upamo da ne bodo pokazali naši gospodarji manje složnosti od njenih prednikov, ki so imeli za vzajemno rejo plemnih bikov posebne pašnike in travnike.

K. §. 11.

O reji sposobnih in primernih bikov.

Plemni bik je le tedaj popolnoma sposoben in primeren, ako ga ni le dobro rabiti, ampak je tudi enake velikosti, rasti in barve s plemnimi kravami in junicami. Zastran koristi, ki jo imamo od goved, je treba na troje paziti: na mleko, odebeljenje in vprego. Vse troje se ne da pri istem živinčetu združiti. Da je žival zmolzna in pitovna, mora biti lahke, njezne rasti, drobnih kosti, tenkih nog in mehke dlake. Vprežena žival pa mora imeti ravno nasprotno lastnosti; ona mora biti tršate rasti, žilavih, krepkih kosti, debele kože in trde dlake, da jej je mogoče, vsakemu vremenu kljubovati. Ali je mogoče, da je ista žival dvojne rasti? Gotovo ne, in ker to dobro vemo, se moramo po tem ravnati. Živino rejec, ki hoče svoje plemne živali imeti zmolzne in pitovne, mora gnati svojo drobnoraščeno, zmolzno kravo k drobnoraščenemu biku, ki se je zarodil od prav dobre zmolzne krave; po tem načinu dobiš zmolzna in pitovna teleta. Kdor pa hoče imeti vprežne živine, mora goniti svoje tršate krave k tršatemu biku, in tele še le po šestem mesecu rezati dati in smé prepričan biti, da bode izredil krepkih volov.

Ze stara skušnja je, da se zvrže tele, gledé velikosti, po kravi, gledé rasti pa po biku.

Ako vbreji velik bik malo kravo, ne bode tele veliko, ampak visokonogo, katero krava prav težko stori; ako pa vbreji veliko kravo enako velik ali tudi manjši bik, bode tele veliko, če dobiva krava, dokler je breja, obilo jesti.

Da se tele gledé telesne velikosti, dobro razvija, je treba dobre in dosta hrane. Visokorašča živinska plemena bolj in bolj pešajo, ako je premalo klaje, zarod za zarodom manjši postaja. A majhnorašča živinska plemena se po dobri in obilej klaji popravijo, in živali se ne le dobro redijo, ampak pleme postane, gledé rasti, tudi večje. Telesno velikost določuje tedaj tudi klaja in ne sami rod (pleme). Na barvo je pri živini tudi paziti, ker so živali lepe barve večje vrednosti. Od bika in krave enake barve dobiš tudi tele iste barve, a črn bik n. pr. naredi z rjavo kravo (rjavko) grdobarvno tele, z belo ali žolto pa pisano tele. Ker se na to ne gleda, in se brez ozira rabi zdaj bel, zdaj rjav, rdeč in črn bik, se tudi ni čuditi, da imajo nekatere srenje živali vseh barv in je tedaj celo pleme pokvarjeno.

Kaj je nam storiti s perjem od zelja ali pese?

Zarad dolgega deževnega vremena v letošnjem poletju je obilno krme in zelenjave prirastlo, tako da bode živina do zime dovolj zelene krme in paše imela. Ker je pa mogoče, da bode tudi letos ravno tako hitro zima nastopila, kakor lani — marsiktera znamenja in naravne prikazni nam to pravijo — bode se veliko zelene krme pokvarilo in se uničilo, ker je zavoljo premokrotnega zraka in vodenosti posameznih rastlin nikakor posušiti ne moremo. Vendar pa bi se vsako perje od zelja in pese v krmo porabiti dalo, ko bi naši kmetje hoteli napravljati skisališča ter pripravljati si v njih kislno krmo. Popotovaje po Štirskem imel sem dosta priložnosti kmetom priporočevati kislno (skisano) krmo.

Govoril sem o tem predmetu tudi v Ljubnem na gornjem Štajerskem; tam sem od izvrstnega kmetovavca gosp. Pichlmeier-ja zvedel, da si on že pet let z naj boljšim uspehom tako krmo napravlja. To tedaj ni čisto novo; kar eden dobrega in hasnovitega storiti zamore, naj tudi drugi

posnemajo. Izgled, kojega nam Pichlmeier daja, naj podpira moja prošnja, ki se glasi: „Kmetje! poskusite in dajte zeleno krmo skisati se“. Naj bolj je za to sposobno pesino, kuruzino in kapusovo perje, pa tudi vse zelene rastline sploh, jednako tudi plevel, če drugače njegovi obstanki živini škodljivi niso. Skisuje pa se v jamah, 5 do 6 čevljev globokih, 4 do 5 čevljev širokih in po potrebi dolgih. Pri napravljanju takih jam treba je paziti, da se kopljejo samo v ilovnato zemljo, blizo katere ne sme izvirati nobeni studenec; kjer je pa zemlja peščena, mora se jama z opekami sezidati in se zloge ali spahi s cementom zamazati. Tako napravljene jame trpijo dolga dolga leta in ni jih treba popravljati; v njih se tudi krma s prstjo ne onesnaži in pomeša. Važno je tudi, da se ogli in stene pri ovih jamah navpično sezidajo in napravijo, da se krmine rastline lože stisniti in enakomerniše obležati zamorejo. Ako ravno se razlovrstne rastline v eni jami okisati dajo, je vendar dobro, da se ne pomešajo vse vkup, ampak da se po vrstah polaga, postavim naj prej eno lego kuruzinega perja, navzgor eno lego zeljevega, slednjič pa pesinega perja; zakaj neko se popreje, drugo pa pozneje obleži in skisa. Skisanje pa nima drugega namena, kakor, da se zelena sočna krma mrazu in gujilobe obvarje. Zarad tega morajo jame tako globoke biti, in tudi debelo s prstjo se pokrivati, da mraz do zelenjave ne more. Ednako morajo se odstranjevati vsi tisti škodljivi uplivi, ki bi gujilobe ali trohnenje zelenjave vzročevati utegnili. Taki uplivi pa so toplota in zračni kislec. Vsem je znano, da meso po zimi — ravno zarad pomanjkanje toplote — dolgo frišno ostane, med tem ko v toplem poletju kmalo gnjiti začne. Ravno tako je znano, da se ribe frišne, nekaj opečene klobase, ako se z oljem polijejo in potem v kositarških skatlicah zraku odtegnejo, držijo mesece in leta. Razun toplote in zraka je pa tudi nekaj mokrote potrebno, prej da kaj gnjiti zamore. Več je vode, manje kaj gnjije; ravno tako ne bode nič gnjilo, kjer vode čisto ni, ali kjer je je premalo, n. pr. pri sena in slami.

Kako težko smo letos otavo in deteljo posušili; kuruzina, sirkova, berjeva slama in pa perje od zelja ter pese bode se težko kaj posušiti dala. Najbolje bo tedaj, da ovo slamo in perje, dokler je še sočno, odtegnemo škodljivemu mrazu, toploti, posebno pa zraku; to se bo naj lože zgodilo, ako se v zgoraj navedenih in popisanih jamah skisa. Zelenjava se polaga v jama, brez da bi poprej razrezala se, 6 do 9 palcev visoko naenkrat, ta lega se mora dobro potepati in zmučkati, tako da med posameznimi bilkami in debli nobeni zrak ne zaostaja. Precej vedla zelenjava se mora poprej politi, dolga krma pa, kakor kuruzna, sirek in ber, se snopčema v jama polaga. Ako je krma še prstena, mora se omiti. Ker se poteptana krma pozneje vendar še malo usede, treba, da se je nekaj nad jama nakupiči. Tako napolnjena jama se potem s prstjo — 2 do 3 čevlje visoko — pogrne in prst dobro potepta. Ako se je krma že precej poležala, navadno upade in pri ti priložnosti prstena streha rada razpoka; po razpoklinah pa dež in zrak najdeta pot do zelenjave. Zarad tega mora se vselej dobro paziti, da se vsaka poklina taki zadela.

V take jame spravljena krma postane v šestih ali osmih tednih kislja in dobi sladkokisl okus.

Obstoji pa več mesecev, da celo več let; živina, posebno pa svinje jo strašno rade žró.

Navadno se ta krma ne polaga sama, temuč kot pridaček k suhi in sicer se jemlje od nje četrti del. Iz jame pa se naenkrat samo toliko vzeti sme, kolikor se za dva dni rabi, ker bi se ostali del drugače lahko pokvaril.

Priporočam tedaj vsem kmetovalcem, da naj napravijo taka skisališča in se sklicujem v podporo tega priporočila ne le na svojo lastno večletno skušnjo, ampak tudi na izgled, kterega nam v tem obziru daja g. Pichlmeier na Ljubnem.

Peter M. Feuser,
kmetijski potujoči učitelj za Štaj.

Dopisi.

Iz Gorice. Iz našega deželnega odbora se slišijo res prav čudne stvari. Moramo odkritosrečno reči, da smo dozdej bili prav ponosni, da se je v goriškem deželnem odboru uradovalo tudi slovenski, in da je bil slovenski jezik v tem deželnem uradu spoznan in priznan enakopraven, ravno tako kakor laški kot drugi deželni jezik. Dopisovalo